

Нельга С.П.,
здобувач ступеня доктор філософії (PhD)
кафедри банківської справи та страхування,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник— к.е.н., доцент, професор кафедри
банківської справи та страхування Стецюк Т.І.

ТРИ ЛІНІЇ ЗАХИСТУ ЯК ОСНОВА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ СТРАХОВИКА

З огляду на динамічність регуляторного середовища, зростання ризиків та необхідності забезпечення стабільного функціонування страхової організації, страховик зобов'язаний мати ефективну систему управління, організовану з урахуванням низки факторів: бізнес-плану; обсягу, характеру та особливостей його операцій; профілю ризику тощо. Відповідно до Закону України «Про страхування», така система здатна забезпечувати виконання ключових функцій управління, враховуючи: розмір страховика, складність, обсяги, види та характер здійснюваних ним операцій, організаційну структуру та профіль ризику, а також особливості діяльності страховика як значимого учасника ринку [1].

Одним із ключових підходів до організації такої системи є модель трьох ліній захисту, що забезпечує чіткий розподіл відповідальності між учасниками процесів управління, контролю та незалежної оцінки. Модель трьох ліній захисту (Three Lines Model) — це концепція, що забезпечує чіткий розподіл функцій та відповідальності у сфері управління, контролю та моніторингу ризиків компанії [2]. Вона дозволяє не лише своєчасно виявляти та реагувати на ризики, а й гарантувати дотримання вимог законодавства, внутрішніх політик і процедур. Мета трьох ліній захисту – підвищити якість управління ризиками завдяки регулярній незалежній перевірці усіх контрольних процесів. Це дозволяє не лише оптимізувати та вдосконалювати внутрішні процеси, а й підвищити рівень відповідальності працівників завдяки постійному контролю.

Модель трьох ліній захисту ґрунтується на ефективній системі внутрішнього контролю, що передбачає взаємодію трьох незалежних рівнів, які разом забезпечують надійний захист страховика від внутрішніх і зовнішніх загроз. Вона активно впроваджується страховиками, оскільки дозволяє оптимізувати процеси контролю, чітко розмежовуючи відповідальність між учасниками, що сприяє зменшенню дублювання функцій і підвищенню ефективності діяльності. Завдяки її структурованому підходу до управління ризиками модель забезпечує своєчасну ідентифікацію, оцінку та моніторинг ризиків на всіх рівнях організації, що підвищує стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз. Крім того, модель трьох ліній сприяє формуванню корпоративної культури доброчесності, де кожен працівник усвідомлює свою роль і відповідальність у процесах контролю та управління ризиками.

Зауважимо, що використання даної моделі відповідає міжнародним стандартам ІА (Institute of Internal Auditors), COSO (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission), а також вимогам регуляторних

органів і очікуванням акціонерів, що робить її невід'ємною складовою сучасного корпоративного управління. Кожна лінія захисту має свої завдання, роль і межі відповідальності. Основних учасників ліній захисту та їхні функції наведено в табл 1.

Таблиця 1 – Три лінії захисту та їх функції

Лінії захисту	Основні учасники	Функції
1-а лінія: операційна	Керівники та фахівці бізнес-підрозділів (андеррайтинг, врегулювання збитків, продажі, клієнтське обслуговування).	Несе пряму відповідальність за ідентифікацію, оцінку та управління ризиками в межах операційної діяльності. Реалізує внутрішні контролю, забезпечує дотримання процедур та політик.
2-а лінія: функції контролю	Підрозділи з управління ризиками, комплаєнсу, актуарного аналізу, фінансового контролю	Забезпечує та надає методологічну підтримку з управління ризиками, розробляє нормативно-регламентну базу, здійснює моніторинг та контроль за дотриманням внутрішніх політик, нормативних вимог і рівнем ризиків.
3-я лінія: незалежний аудит	Внутрішній аудит	Проводить незалежну оцінку ефективності системи внутрішнього контролю, управління ризиками та діяльності 1-ї та 2-ї ліній. Формує висновки для наглядової ради та вищого керівництва щодо адекватності системи управління.

Джерело: складено автором на основі [3].

Отже, модель трьох ліній захисту забезпечує чітке функціональне розмежування між управлінськими, контрольними та аудиторськими процесами, що дозволяє підвищити ефективність системи внутрішнього контролю. Розподіл обов'язків між менеджментом, функціями управління ризиками та незалежним аудитом сприяє прозорості, відповідальності та надійності у прийнятті управлінських рішень. Така модель формує основу для побудови надійної системи управління ризиками та внутрішнього контролю страховика. Три лінії захисту – це три кити, які є фундаментом у побудові успішної діяльності будь якої фінансової установи.

Список використаних джерел

1. Про страхування : Закон України. Відомості ВРУ, 2023, № 1-13, ст.28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
2. Ковальчук, О. В. (2023). Удосконалена модель чотирьох ліній захисту в системі управління ризиками банків України. Вісник Західноукраїнського національного економічного університету, (1), С. 85–95.
3. Про затвердження Положення про вимоги до системи управління страховика : Постанова НБУ від 27.12.2023 № 194. (8. Три лінії захисту). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0194500-23#Text>